

KOMENTÁŘ II.

VÝSLEDKY PŘEDNOSTNÍHO HLASOVÁNÍ

Volič mohl právo přednostního hlasování uplatnit tak, že na hlasovacím lístku pro vybranou politickou stranu, politické hnutí nebo koalici (dále jen „volební strana“) označil maximálně čtyři kandidáty, kterým tím dával přednost. Pokud volič tohoto práva nevyužil, byl jeho hlas pro tuto volební stranu interpretován tak, že akceptuje pořadí kandidátů uvedené na hlasovacím lístku vybrané volební strany.

Získané přednostní hlasy jednotlivých kandidátů byly klíčové při přidělování mandátů volebním stranám v rámci volebních krajů. Mandáty přidělené volebním stranám obdrželi jejich kandidáti podle pořadí, v jakém byli uvedeni na hlasovacím lístku, pokud přednostní hlasy voličů neurčily jiné pořadí.

Podmínkou pro tuto změnu bylo, aby kandidát získal tolik přednostních hlasů, že to činilo nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů pro volební stranu ve volebním kraji. Takovému kandidátu náležel mandát přednostně, tj. posunul se v pořadí pro přidělení mandátu na první místo. Bylo-li takových kandidátů v rámci volební strany ve volebním kraji více, připadly mandáty těmto kandidátům postupně v pořadí podle nejvyššího počtu přednostních hlasů. Byl-li počet přednostních hlasů stejný, rozhodovalo původní pořadí kandidáta na hlasovacím lístku. Nezvolení kandidáti volebních stran s alespoň jedním mandátem ve volebním kraji se stali náhradníky.

Pokud byla kandidatura zrušena v době po zaregistrování kandidátních listin (kandidát se vzdal kandidatury nebo byl zmocněncem volební strany odvolán), kandidát zůstal na hlasovacím lístku, ale při rozdělování mandátů se k němu nepřihlíželo. V tomto kontextu se liší pojetí tabulek z I. dílu publikace (*Tabulky 1, 2.1, 2.2, 3 a 4*), kde jsou uvedeny pouze počty platných kandidátů (tj. po odečtení těch, jejichž kandidatura byla zrušena), od pojetí *Tabulky 13 a Tabulek 14.01 až 14.14* tohoto dílu publikace, kde jsou zohledněni všichni kandidáti.

Z celkového počtu 4 475 kandidátů se voleb účastnilo 4 462, u 13 kandidátů byla kandidatura zrušena, z toho dva kandidáti byli škrtnuti již při samotné registraci a registrační úřad ponechal tuto pozici volnou. Pro porovnání – v roce 2021 byl počet kandidátů ve volbách do Poslanecké sněmovny vyšší (5 262) a kandidatura byla zrušena v 19 případech (z toho 4 kandidáti byli škrtnuti již při registraci), do voleb v roce 2021 tak vstoupilo 5 243 platných kandidátů.

Intenzita udělování přednostních hlasů je měřena pomocí míry využití přednostního hlasování, která je definována jako procentuální poměr mezi počtem reálně udělených přednostních hlasů a maximálně možným počtem přednostních hlasů. Počet reálně udělených přednostních hlasů představuje souhrnný počet přednostních hlasů všech kandidátů volební strany v daném volebním kraji. Maximálně možný počet přednostních hlasů je roven čtyřnásobku udělených platných hlasů pro danou kandidátní listinu ve volebním kraji.

Tabulka 10 zobrazuje rozdílnou aktivitu voličů v udělování přednostních hlasů podle územních celků. Nejintenzivněji byly udělovány přednostní hlasy v zahraničí (uděleno přes 33 % přednostních hlasů z teoreticky možných) a na území hlavního města Prahy (míra využití přednostního hlasování přesáhla 29 %). Naopak nejméně přednostních hlasů udělovali voliči v Jihočeském kraji, kde bylo v jako jediném volebním kraji uděleno méně než 14 % z maximálně možných přednostních hlasů.

Využití přednostního hlasování podle volebních stran nabízí *Tabulka 11*. Z volebních stran, které jsou zastoupeny v Poslanecké sněmovně, udělovali s největší intenzitou přednostní hlasy voliči České pirátské strany (30 % z maximálně možných přednostních hlasů), koalice SPOLU (téměř 25,5 %) a kandidujícího subjektu STAROSTOVÉ A NEZÁVISLÍ (míra využití přednostního hlasování byla na 20 %). Méně aktivní v udělování přednostních hlasů byli voliči SPD (13,7 % přednostních hlasů z maximálně možných), ANO (necelých 12 %) a Motoristů sobě (11,6 %).

Ve volbách bylo celkem uděleno 4 041 960 přednostních hlasů, z toho prvních 50 nejúspěšnějších kandidátů získalo v součtu 995 831 přednostních hlasů, tj. 24,64 %. Absolutně nejvíce přednostních hlasů (72 119) získal Andrej Babiš (ANO). Na druhém místě v pořadí kandidátů dle počtu přednostních hlasů se umístil Jan Lipavský (SPOLU), který od voličů obdržel 62 728 přednostních hlasů. Přes 30 tisíc přednostních hlasů dále obdrželi Alena Schillerová (ANO), Petr Fiala (SPOLU), Martin Kupka (SPOLU), Aleš Juchelka (ANO), Olga Richterová (Piráti) a Jana Černochová (SPOLU). Přehled 50 kandidátů s nejvíce obdrženy přednostními hlasy nabízí *Tabulka 12.1*.

Kandidátem, který byl procentuálně v rámci volební strany ve volebním kraji nejvíce kroužkován, se stal Filip Turek. Na 34,54 % odevzdaných hlasovacích lístků pro volební stranu Motoristé sobě ve Středočeském volebním kraji voliči udělili přednostní hlas právě Filipu Turkovi. V relativním vyjádření úspěšnosti jednotlivých kandidátů v získávání přednostních hlasů se do popředí dostávají i kandidáti z volebních stran s menším počtem platných hlasů, které do skrutinia nepostoupily. V rámci volební strany ve volebním kraji

byla výrazně úspěšná např. Kateřina Konečná, která byla zakroužkována na 32,6 % hlasovacích lístků odevzdaných pro volební stranu Stačilo! v Moravskoslezském volebním kraji. Na více než 25 % odevzdaných hlasovacích lístků byli dále zakroužkováni Olga Richterová, která kandidovala v Hlavním městě Praha za Českou pirátskou stranu (30,19 %), Jan Lipavský (29,02 %; koalice SPOLU ve volebním kraji Hlavní město Praha), Jindřich Rajchl (28,14 %; SPD v Moravskoslezském volebním kraji), Markéta Šichtářová (28,02 %; SPD ve volebním kraji Hlavní město Praha), Vladimír Štěpán (26,84 %; JaSaN ve volebním kraji Hlavní město Praha) a Andrej Babiš (26,50 %; hnutí ANO v Moravskoslezském volebním kraji). Seznam prvních 50 kandidátů podle nejvyššího procenta přednostních hlasů je uveden v *Tabulce 12.2*.

Celkem 740 kandidátů (16,6 % z celkového počtu platných kandidátů) získalo takový počet přednostních hlasů, že to činilo nejméně 5 % z celkového počtu platných hlasů odevzdaných pro volební stranu ve volebním kraji. Tuto hranici překonalo také 130 z 200 zvolených poslanců (viz *Tabulka 13*).

V důsledku přednostních hlasů voličů byl v 85 případech přidělen mandát kandidátovi, který by jej jinak, bez splnění podmínky získání nejméně 5 % přednostních hlasů, nezískal.

Výrazný posun (o deset a více míst) a zisk mandátu zaznamenalo ve volbách 8 kandidátů. Konkrétně se jedná o Richarda Brabce (ANO) a Jana Papajanovského (STAN), kteří se v Ústeckém volebním kraji posunuli díky obdržným přednostním hlasům z posledního (26.) místa na 1. místo, Ladislava Oklešťka (ANO, Olomoucký volební kraj), který se posunul z posledního (23.) místa na kandidátní listině na 1. místo, Romana Zarzyckého a Kamala Farhana (oba kandidáti ANO v Plzeňském volebním kraji), kteří se posunuli o 18 míst (Roman Zarzycký z 19. na 1. místo a Kamal Farhan z 20. místa na 2. místo), Petra Kubise (ANO, Karlovarský volební kraj), který se posunul ze 14. (posledního) místa na kandidátní listině na místo druhé, Hayato Okamuru (SPOLU, volební kraj Hlavní město Praha), který se posunul díky přednostním hlasům z 13. místa na 3. místo a Andreu Hoffmannovou (Piráti, Moravskoslezský volební kraj), která se na kandidátní listině posunula o deset míst (z 12. místa na 2. místo).